

WSTĘP

Prawa autorskie są zakorzenione w epoce druku, a ich koncepcja jest mocno skorelowana z filozoficznymi założeniami kapitalizmu i demokracji. Jednocześnie w momencie swojego powstania prawo autorskie było stosunkowo łatwe do wyegzekwowania. Kopiowanie było nieporęczną sprawą, polegającą głównie na przepisywaniu, przemałowaniu itp. Same procesy drukowania były powolne i kontrolowane przez wydawców. Zmieniające się założenia dotyczące charakteru informacji, pojawienie się nowych nośników danych, a przede wszystkim powstanie sieci połączeń, jaką jest Internet, stały się przełomem w aspekcie skali naruszeń praw autorskich. Ponieważ fizyczne procesy prasy drukarskiej i kserokopiarki ustąpiły kanałom rozprzestrzeniania się sieci, elektroniczna rewolucja wydawnicza zmusza do skonfrontowania się z pewnymi bardzo fundamentalnymi zmianami w ustalonych założeniach dotyczących natury ochrony praw twórców. Analizując wstępnie te zmiany zdecydowano się na wybór tematu badań skupionego wokół współczesnej skali naruszeń praw autorskich w Internecie, pod kątem krajowych regulacji w tym zakresie.

Celem pracy jest ocena uwarunkowań naruszenia praw autorskich w Internecie. W zakresie powyższego celu zdefiniowano problem badawczy w formie pytania: jaki jest zakres naruszeń praw autorskich w Internecie? Odnosząc się do problemu badawczego w hipotezie założono, że naruszenie praw autorskich w Internecie polega głównie na braku wskazania autorów, braku cytatu, w sytuacji korzystania z plików na własny użytek.

Pracę podzielono na trzy rozdziały. W rozdziale pierwszym zawarto (...).

W rozdziale drugim analizę zawężono do praw autorskich w Internecie. W części tej zdefiniowano pojęcie utworu w wersji cyfrowej, wskazując na przykłady praw autorskich w Internecie. Następnie rozróżniono kwestię dozwolonego użytku osobistego i publicznego, zakres wykorzystania utworu w działalności promocyjnej przedsiębiorcy, działań domeny publicznej oraz na uregulowania prawne licencji *Creative Commons*.

W rozdziale trzecim zaprezentowano wyniki analizy naruszeń praw autorskich w Internecie. Scharakteryzowano odpowiedzialność karną za naruszenie praw autorskich w Internecie, przykłady naruszenia tych praw oraz dane statystyczne dotyczące przestępstwa w ustawie o prawie autorskim. Kluczową częścią tego rozdziału było zaprezentowanie wyników badań własnych odnoszących się do świadomości naruszania praw autorskich wśród ankietowanych. Dlatego w pracy oprócz metody dogmatyczno-

prawnej źródeł prawa, w której zwrócono szczególną uwagę na tezy doktryny i judykatury ważną metodą był sondaż diagnostyczny, z techniką ankiety i narzędziem w postaci własnoręcznie sporządzonego kwestionariusza.

Fragment

W czerwcu 2022 r. rozpoczęto przy tym pracę nad nowelizacją ustawy tak by dostosować ją do unormowań dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej¹. Treść tych dyrektyw odnosi się do zasad udostępniania i kontroli treści online. Pokazuje to kierunek, w którym zmierzają zmiany prawa autorskiego, z przeniesieniem ciężaru na twórczość internetową. Zmiany wprowadzone na podstawie dwóch wspomnianych dyrektyw mają umożliwić dostawcą usług korzystanie z utworów zamieszczanych przez użytkowników na podstawie otrzymanej licencji. Ponadto zmiany mają objąć wdrożenie nowej koncepcji dozwolonego użytku, w tym np. pozwalające korzystać z utworów w edukacji zdalnej, co należy wiązać ze zmianami jakie wynikają z ograniczeń wdrożonych na skutek pandemii Covid-19 w marcu 2020. W ten sposób ustawa dostosowuje się do nowych wyzwań związanych z edukacją zdalną. Zatem prawa autorskie ulegają zmianie w wyniku rozszerzenia się o różne nowe technologie, takie jak mechaniczne reprodukcje kompozycji muzycznych, fotografię i ostatecznie filmów. Ale te zmiany i tak były niewielkie w porównaniu z ogromnymi postępami technologicznymi.

Aktualnie zmiany wdrażane w polskim ustawodawstwie odnoszą się do programów komputerowych. Nowe rozwiązania budzą duże kontrowersje w polskiej praktyce przede wszystkim dlatego, że pozwala sądzić, iż licencja na konkretny utwór, w tym program komputerowy, może być udzielona jedynie na okres pięciu lat. Po upływie tego okresu licencjodawca może anulować licencję. Zasada ta znacznie utrudnia posiadaczom licencji, gdyż stwarza duże ryzyko bardzo częstego udzielania licencji na dłuższe okresy, a nawet udzielania licencji wieczystych. Często bowiem strony pragną, aby zawarta umowa licencyjna przypominała pojedynczą transakcję, w której nabywca za jednorazową opłatą nabywa prawo do korzystania z określonego programu komputerowego w uzgodnionym zakresie².

(...)

---

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. UE L. 2019.130.92); Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. UE L 2001.167.10).

² Por. M. Barycki, *Licencja przymusowa na oprogramowanie komputerowe w polskim prawie autorskim*, ZNUJ. PPWI 2020, nr 1, s. 39.

Podsumowując rozdział pierwszy wskazuje się, że w Polsce twórczość chroniona jest na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Zgodnie z tą ustawą dzieło twórcze jest chronione nawet wtedy, gdy jest nieukończone i bez względu na jego wartość. Istnieją jednak cztery czynniki, które muszą być spełnione, aby dzieło mogło stanowić twórczość – manifestacja, indywidualność, oryginalność i być efektem działań człowieka. Zatem w Polsce twórczość nie musi być utrwalana ani transkrybowana, aby podlegać ochronie. Ochrona prawnoautorska dzieła twórczego rozpoczyna się w momencie jego upublicznienia (manifestacji), przez które rozumie się wszelkiego rodzaju przekazanie dzieła innej osobie, w tym poprzez wykonywanie publiczne, reprodukcja, emisja itp.³. Jednocześnie kryterium indywidualności dzieła twórczego jest bardzo ogólne i nieokreślone. Sam stopień indywidualności zależy od gatunku dzieła twórczego. Praca twórcza powinna być przy tym oryginalna co następuje zawsze, gdy jest nowa („kryterium innowacyjności”) i jest bardzo małe prawdopodobieństwo, że inna osoba stworzy dokładnie to samo dzieło („kryterium rezultatu”)⁴.

Stwierdza się, że w Polsce obowiązuje dualistyczny system praw autorskich, tj. w momencie wyrażenia twórcy przyznawane są autorskie prawa osobiste i majątkowe. Osobiste prawa autorskie są całkowicie związane z osobą twórcy. Nie mogą być sprzedawane, pożyczane, przekazywane, licencjonowane ani w jakikolwiek sposób ograniczane. Są również bezterminowe, pozostają na swoim miejscu po śmierci twórcy i mogą być zarządzane przez ocalałą rodzinę lub wyznaczoną osobę⁵. Z kolei autorskie prawa majątkowe obejmują prawo do kopiowania, rozpowszechniania, czyli dowolnego publicznego udostępniania, lub eksploatacji utworu na wszystkich polach działania, nawet w formie analizy lub ustalenia⁶. Sama umowa przeniesienia praw autorskich musi być przy tym sporządzona w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W Polsce nie istnieje instytucja utworów na zlecenie, a majątkowe prawa autorskie do utworu twórczego wykonanego przy wykonywaniu jakichkolwiek obowiązków umownych pozostają przy twórcy do czasu prawidłowego przeniesienia. Wyjątkiem jest jednak praca twórcza wykonywana przez pracownika w ramach stosunku pracy⁷.

---

³ Wyrok SN z 26 maja 2021 r., I CSKP 46/21, OSNC 2022, nr 3, poz. 29..

⁴ Wyrok SN z 6 września 2018 r., II UK 235/17, LEX nr 2541897.

⁵ Wyrok SN z 21 marca 2014 r., IV CSK 407/13, OSNC 2015, nr 3, poz. 36.

⁶ Wyrok SN z 7 grudnia 2017 r., V CSK 145/17, LEX nr 2459732.

⁷ Wyrok SN z 20 czerwca 2018 r., V ACa 18/17, LEX nr 2519434.

W zakresie dozwolonego użytku wykorzystanie dzieła twórczego musi mieć charakter niekomercyjny i musi być jednym z zastosowań wymienionych w zamkniętym katalogu PrAut. Art. 23 polskiej ustawy o prawie autorskim stanowi prawo do korzystania z utworu twórczego bez jego rozpowszechniania. Obejmuje to również prawo do kopii prywatnej. Należy zauważyć, że programy komputerowe są wyłączone z artykułu 23 PrAut. Jednocześnie art. 24-33 PrAut zawierają zezwolenia na publiczne wykorzystywanie dzieła twórczego bez zgody właściciela praw autorskich⁸. Jednocześnie każde dozwolone użycie wymaga wskazania autora poprzez podanie jego nazwiska i źródła, z którego zaczerpnięto dzieło. Po drugie dozwolony użytek nie może naruszać interesów ekonomicznych twórcy i korzystania z utworu. Klauzula ta ma na celu ochronę autorskich praw osobistych, których nie można w żaden sposób ograniczać.

---

⁸ Wyrok SA w Łodzi z 18 września 2013 r., I ACa 406/13, LEX nr 1372327.

ZAKOŃCZENIE

W pracy zrealizowano cel, którym była ocena uwarunkowań naruszenia praw autorskich w Internecie. Stwierdzono, że główne przepisy prawne dotyczące prawa autorskiego w Polsce określa ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, która została przyjęta 4 lutego 1994 r. Od tego czasu ustawa ta była kilkakrotnie nowelizowana, głównie w celu dostosowania jej do zmian pod kątem prawodawstwa unijnego. Odnosząc się do niewyczerpującego wykazu rodzajów utworów, które mogą być chronione prawem autorskim, pod warunkiem, że utwory te są wyrazem działalności twórczej o indywidualnym charakterze. Wskazując, że ochrona prawnoautorska dzieła twórczego rozpoczyna się w momencie jego upublicznienia. Jednocześnie samo kryterium indywidualności dzieła twórczego jest bardzo ogólne i nieokreślone. Obowiązuje przy tym dualistyczny system praw autorskich, tj. system praw osobistych i majątkowych. Pierwsze są całkowicie związane z osobą twórcy i nie mogą być sprzedawane, pożyczane, przekazywane, licencjonowane ani w jakikolwiek sposób ograniczane. Są również bezterminowe, pozostają na swoim miejscu po śmierci twórcy i mogą być zarządzane przez ocalałą rodzinę lub wyznaczoną osobę. Z kolei autorskie prawa majątkowe obejmują prawo do kopiowania, rozpowszechniania, czyli dowolnego publicznego udostępniania, lub eksploatacji utworu na wszystkich polach działania, nawet w formie analizy lub ustalenia.

Stwierdzono, że bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego, co dotyczy także Internetu. Zasadniczo każdy utwór może być w ten sposób wykorzystany, ale przepisy PrAut wyłącza w tym zakresie możliwość korzystania z utworów będących programami komputerowymi, co ma kluczowe znaczenie dla ochrony prawa autorskiego w Internecie. W pracy wskazano przy tym, że doktryna prawa oraz judykatura poruszyły problematykę ochrony praw autorskich oraz granic dozwolonych zmian w utworach. Niekomercyjny cel korzystania z utworu w ramach dozwolonego użytku osobistego musi polegać na własnym użytku osobistym osoby eksploatującej cudzy utwór. Dozwolony użytek publiczny wiąże się z realizacją ogólnego interesu społecznego w zakresie informacji, oświaty, nauki i kultury oraz w pewnym zakresie jest wyrazem swoistego „realizmu” ustawodawcy i akceptacji zwyczajowo utrwalonych powszechnie występujących sposobów korzystania z utworów. Jednocześnie zasady dozwolonego użytku nie mają zastosowania do korzystania z utworów podczas imprez reklamowych, promocyjnych i

wyborczych. Właściciel egzemplarza utworu może go wystawiać publicznie, jeżeli nie łączy się z tym osiągnięcie korzyści majątkowych, a w razie podjęcia decyzji o zniszczeniu oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego znajdującego się w miejscu publicznie dostępnym, właściciel jest obowiązany złożyć twórcy utworu lub jego bliskim ofertę sprzedaży.

Stwierdza się na podstawie własnych badań ankietowych, że Internauci na ogół (...).

STRESZCZENIE

Celem pracy była ocena uwarunkowań naruszenia praw autorskich w Internecie. Pracę podzielono na trzy rozdziały. W pierwszym zawarto przegląd zagadnień teoretycznych z zakresu praw autorskich. W drugim analizę praw autorskich w Internecie. Natomiast w trzecim zaprezentowano wyniki analizy naruszeń praw autorskich w Internecie. W pracy zastosowano metodę dogmatyczno-prawną oraz sondażu diagnostycznego, z techniką ankiety i narzędziem w postaci kwestionariusza.

Stwierdzono, że na podstawie własnych badań ankietowych, że skala naruszeń praw autorskich w Internecie jest niska, przy czym popełniane naruszenia wynikają często z braku świadomości. Internauci na ogół (...).

W pracy postuluje się (...).

Słowa kluczowe: prawa autorskie, ochrona, naruszenie, Internet, badania ankietowe

SUMMARY

The aim of the study was to assess the conditions of copyright infringement on the Internet. The thesis is divided into three chapters. The first contains an overview of theoretical issues in the field of human rights. In the second, an analysis of copyright on the Internet. The third one presents the results of the analysis of copyright infringements on the Internet. The study uses the dogmatic and legal method and the diagnostic survey method, with the survey technique and the tool in the form of a questionnaire.

It has been found that, based on the authors' own surveys, that the scale of infringements of copyright on the Internet is low, with the infringements often being the result of a lack of awareness. Internet users generally (...).

The thesis postulates (...).

Keywords: copyright, protection, infringement, Internet, questionnaire research